

ГАРЧИГ

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	2
1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл.....	2
1.2 Төсөл хэрэгжих талбайн байршил.....	2
ХОЁР. ТӨСЛИЙН ХҮЧИН ЧАДАЛ	3
ГУРАВ. ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ	5
3.1 Төслийн гол болзошгүй нөлөөлөл Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тухай ерөнхий удирдамж	5
3.2 Төслийн болзошгүй сөрөг нөлөөллийг үнэлэх.....	5
3.3 Болзошгүй болон гол сөрөг нөлөөллийн үнэлгээний дүгнэлт.....	6
3.3 Сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний зөвлөмж	7
ДӨРӨВ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	8
4.1 Зорилго	8
4.2 Зорилт.....	9
4.3 Хамрах хүрээ:	9
4.4 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	10
4.5 Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ.....	12
4.6 Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ	12
4.7 Түүх соёлын дурсгалыг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ	12
4.8 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ	12
4.9 Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ.....	13
4.10 Хог хаягдалд авах арга хэмжээ.....	14
4.11 Удирдлага зохион байгуулалт	15
4.12 БОМТ-г хэрэгжилтийн нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь.....	15
4.13 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, түүний үр дүнг тайлагнах, хэлэлцүүлэх төлөвлөгөө	16
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	
Хүснэгт 1 Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл байгалийн хам бүрдэлтэй уялдах нь.....	5
Хүснэгт 2 Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ.....	7
Хүснэгт 3 2025 оны төлөвлөсөн БОМТ-ний нэгтгэл мөнгөн дүн.....	9
Хүснэгт 4 Сөрөг нөлөөлөл бууруулах арга хэмжээ	10
Хүснэгт 5 Нөхөн сэргээлтийн үед хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	12
Хүснэгт 6 Осол эрсдэлийн арга хэмжээ.....	13
Хүснэгт 7 Хог хаягдлын арга хэмжээ	14
Хүснэгт 8 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	16
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	
Зураг 1 Төслийн талбайн байршил	2
Зураг 2 Шатаах зуухны үйлдвэрийн байр байрших хэсэг.....	3
Зураг 3 Шатаах зуух байрлах хэсэг баруун талаас.....	4
Зураг 4 Төслийн талбайн урд хэсэг	4
Зураг 5 Шатаах зуухны хэсэг.....	4

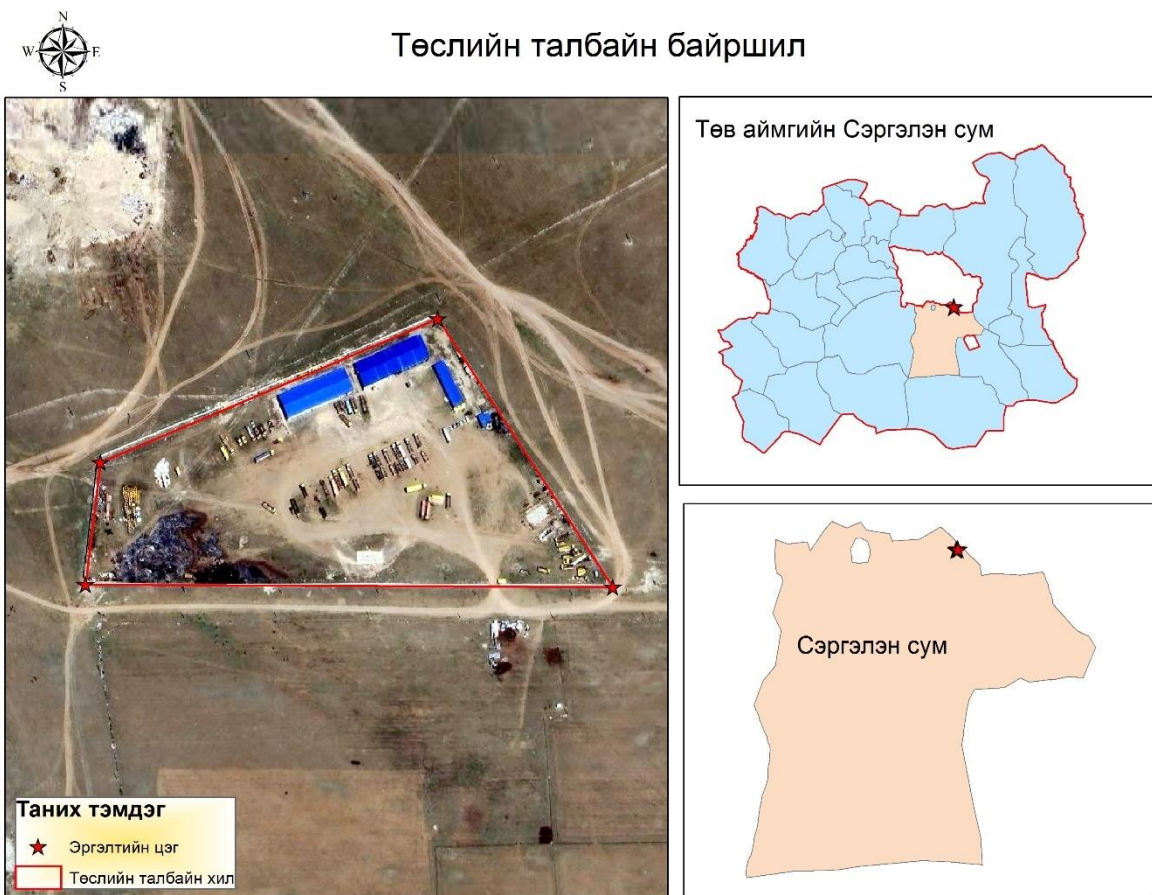
НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл

Төслийн нэр:	Аюултай хог хаягдал устгах үйлдвэр
Төсөл хэрэгжүүлэгч:	“Огоот” ХХК
Улсын бүртгэлийн дугаар:	9011059020
Регистрийн дугаар:	2729121
Хаяг, байршил:	7
Утас:	88119462, 99998297
Ашиглах талбай:	5.85га

1.2 Төсөл хэрэгжих талбайн байршил

Төсөл хэрэгжүүлэх талбай нь Төв аймгийн Сэргэлэн сумын нутаг, 1 дүгээр баг, 4 дүгээр зөрлөгт байршиж үйл ажиллагаагаа явуулахаар төлөвлөсөн. Төслийн талбайн ойр орчимд агуулах болон үйлдвэрийн зориулалт бүхий газрууд байдаг. Төслийн талбай нь 24 цагийн харуул хамгаалалттай, 3 ээлжээр ажилладаг. Аюултай хог хаягдал боловсруулахаас гадна ачаа тээврийн үйлчилгээ үзүүлдэг.

Зураг 1 Төслийн талбайн байршил

ХОЁР. ТӨСЛИЙН ХУЧИН ЧАДАЛ

Тус төслийн хувьд онцлох төхөөрөмж нь “Аюултай хог хаягдал шатаах зуух” юм. Уг төхөөрөмжийг Монгол улсад “Технологи бридж” ХХК албан ёсоор нийлүүлэлт хийдэг. Итали улсад үйлдвэрлэсэн Lamborghini fire booster тоноглолыг суурилуулсан. Дизель түлшний хамгийн бага хэрэглээтэйгээс гадна бүтэн автомат удирдлагын функцтэй төхөөрөмж юм. Температур тохируулга, агаар галын урсгалыг автоматаар тохируулах систем бүхий олон улсын стандартад нийцсэн байгаль орчны нөлөөллийн хамгийн бага сөрөг үзүүлэлтүүдийг туршилтаар баталгаажуулсан. Биологийн гаралтай хог хаягдлын тухайд үр дүн 100% буюу массыг бүрэн шатааж үлдэгдэлгүй устгана. Бусад хатуу хог хаягдлыг 95 хувь хүртэл бүрэн шатаах боломжтой.

Ажиллах хүчний хувьд тухайн шатаах үйлдвэрлэлд 6 ажилтан ажиллана.

№	Бүтээгдэхүүний нэр	Хүчин чадал	Тоо ширхэг	Түлш зарцуулалт	Шатаалтын хэм	Хаягдлын хэмжээ
1	Шатаах зуух -1000	200-250 кг/цагт	1	7-9 л дизель	800-1200	5% үнс
2	Нам даралтат зуух	366кВт	1	-	-	-
3	Пресслэгч машин	5тн	1	316л гидрийн шингэн	-	-
4	Сэрээт өргөгч	2тн	1	5-10 л дизель	-	-
5	Ачааны машин	33тн	5	50 л/100км	-	-

Зураг 2 Шатаах зуухны үйлдвэрийн байр байрших хэсэг

Зураг 3 Шатаах зуух байрлах хэсэг баруун талаас

Зураг 4 Төслийн талбайн урд хэсэг

Зураг 5 Шатаах зуухны хэсэг

ГУРАВ. ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ

3.1 Төслийн гол болзошгүй нөлөөлөл Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тухай ерөнхий удирдамж

Мөв аймгийн Сэргэлэн сумын 1-р багийн нутаг дэвсгэрт байрлах “Аюултай хог хаягдал устгах” төслийн хувьд байгаль орчны төлөв байдал, байгаль орчны эрх зүйн байдал зэрэг нь байгаль орчныг хамгаалах асуудалтай хэрхэн уялдах, төслийн үйл ажиллагаанаас хамрах нутаг дэвсгэрийн орчны бүрдэл хэсгүүдэд төслийн хэрэгжих үе шат бүрийн үйл ажиллагааны нөлөөлөл, түүнчлэн төслийн гол нөлөөллийг үнэлэн тогтоов.

3.2 Төслийн болзошгүй сөрөг нөлөөллийг үнэлэх

Уг төсөл нь төлөвлөлтийн ойрын 5 жилдээ хэрэгжихээр төлөвлөгдсөн ба цаашдаа үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх бол тухайн үеийн байгаль орчны эрх зүйн асуудлын хүрээнд нэмэлт тодотгол байдлаар нөлөөллийг үнэлэх нь илүү зохистой.

Хүснэгт 1 Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл байгалийн хам бүрдэлтэй уялдах нь

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн эх үүсвэр (үйл ажиллагаа)	Нөлөөллийн шинж чанар, өртөгчдийн байдал
Нэг. Агаар орчин			
1.	Тоосжилт	Тээвэрлэлт	Тархах хүрээ дунд, шороон замаар төслийн талбай хүрдэг.
2.	Дотоод шаталтын хөдөлгүүрийн хорт хий, утаа, угаараас үүдэлтэй агаарын бохирдол	Автомашин	Агаарыг бохирдуулах боловч хадгалагдах болон тархах хүрээ, нөлөөллийн эрчим бага
3.	Шатаах зуухнаас ялгарах утаанаас үүдэлтэй агаарын бохирдол	Шатаах зуух	Шатаах зуух хэвийн бус ажиллагаатай байвал агаар орчин их хэмжээгээр бохирдуулж, нөлөөллийн бүсийн хүн амьтан ургамалд сөрөг нөлөөлнө. Дэлхийн дулааралд дам нөлөө үзүүлнэ.
1.	Нам даралтын уурын зуухнаас гарах утааны бохирдол	Нам даралтат уурын зуух	Нөлөөлөл нь агаар орчин бохирдуулна. Дэгдэмхий үнс хийсэж орчны хөрс ургамалд сөрөг нөлөө үзүүлнэ.
2.	Хүлээн авсан сав баглаа боодлоос химийн бодис уурших ууршилт	Хүлээн авсан химийн хаягдал	Агаарын чанарт сөрөг нөлөө үзүүлнэ. Нөлөөллийн эрчим баг, дам нөлөөтэй. Ил задгай хадгалбал орчны бохирдол, үүсэх эрсдэл өндөр.
Хоёр. Усан орчин			
1.	Хатуу болон шингэн хог хаягдал	Хогийн цэг, хүлээн авсан аюултай хог хаягдал, бохирын цооног дүүрэх	Хөрс болон гүний ус бохирдох магадлал их. Хог хаягдал хур борооны усаар угаагдаж хөрсний ус бохирдуулах магадлалтай.
2.	Гүний ус бохирдох	Үер, их хэмжээний бороо	Үер усны үед ил байгаа хог хаягдал, устгалд оруулах химийн сав баглаа боодол хурын усанд угаагдах, үед орох зэргээс шалтгаалж хөрс бохирдох, цаашлаад гүний усанд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэл өндөр
Гурав. Хөрс			
1.	Элэгдэл, эвдрэл	Явган жим, зам гарах, дагтарших, талхлагдах	Хэмжээ хязгаарлагдмал Хөрсний физик, механик шинж чанар өөрчлөгдөхгүй.
2.	Бохирдол	Ахуйн хог хаягдал, химийн бодисын асгаралд гоожилт	Хөрс бохирдсоноос хөрсний микробиологийн болон физик химийн шинж чанар өөрчлөгдөх магадлалтай

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн эх үүсвэр (үйл ажиллагаа)	Нөлөөллийн шинж чанар, өртөгчдийн байдал
Дөрөв. Ургамал бүрхэвч			
1.	Ургамлын талхагдал	Автомашин болон явган хүний зам, мөр	Хэмжээ хязгаарлагдмал
2.	Ургамлын нөмрөг устах	Автомашин болон явган хүний зам, мөр	Төрөл, зүйл өөрчлөгдөж болно. Төрөл, зүйл устаж болно. Хэмжээ хязгаарлагдмал
3.	Хордолт	Ахуйн хог хаягдал болон химийн бодисын хаягдал	Ургамлын биомассын хэмжээ багасна Ургамлын бүрхэвч эргэлт буцалтгүй устаж болно Ургамлын генд өөрчлөлт орж болно
4.	Талхлагдах	Хүний хөл хөдөлгөөн, химийн бодисын ачилт, буулгалт.	Ургамлын төрөл зүйл өөрчлөгдөж болно. Ургамлыг нөхөн сэргээхэд бэрхшээлтэй болж болно.
Тав. Ан амьтан			
1.	Хордолт	Аюултай хог хаягдал болон ахуйн хаягдал	Хөрсөн дэх бичил биетэн, шавж хорхой үрэгдэж болно.
Зургаа. Нийгэм эдийн засгийн орчин			
1.	Үндсэн хөрөнгө	Татварын эх үүсвэр	Улсын төсөвт хувь нэмэр оруулах
2.	Шинээр ажиллагсад авна	Ажлын байр шинээр бий болно	Орон нутгийн иргэдийн ахуй амьдралд тус дөхөм үзүүлнэ. Тогтмол бус

3.3 Болзошгүй болон гол сөрөг нөлөөллийн үнэлгээний дүгнэлт

Төслийн болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээнээс харахад байгаль орчинд төслийн үйл ажиллагаанаас үзүүлэх гол сөрөг нөлөөллийг тодорхойлбол:

- Хүлээн авсан химийн бодисын сав баглаа боодол ил задгай байлгах, агаар устай холилдож орчны хөрс, ус бохирдуулах өндөр эрсдэлтэй.
- Шатаах зуухны хэвийн ажиллагаа доголдсон тохиолдолд агаарыг ихээр бохирдуулах эрсдэлтэй байна.
- Нам даралтат уурын зуухнаас гарах үнсийг ил задгай асгах, эсвэл битүүмжлэлтэй саванд хадгалаагүйгээс салхиар хийсэх, мөн өгөөр орчин бохирдуулах эрсдэлтэй байна.
- Бохирын худаг, цэвэр усны гүний худаг хоорондын зай 50 м-т байгаа нь ундны усны эрүүл ахуйд ноцтой эрсдэл учрахаар байна. Бохирын цооногийн бүрэн бүтэн байдал алдагдвал ундны усны эрүүл ахуйн байдал алдагдаж ажилтнууд цаашлаад төслийн нөлөөллийн бүсийн бусад хүн амд сөрөг нөлөө үзүүлэхээр байна.
- Хийн хаягдал (машин техникээс гарах хий, бодисын ууршилт явагдах үед гарах хий) агаар орчин бохирдуулах
- Байгаль орчны бүрдэл хэсгүүдээс нөлөөлөлд өртөх гол бүрдэл хэсэг нь хөрс, ургамал, агаар байхаар байна. Иймд төслийн зөвлөмжид дурдсан болон хууль эрхзүйн баримт бичгийг байнга мөрдөн ажиллах хэрэгтэй.

Төслийн гол сөрөг нөлөөллийг химийн бодисын сав баглааг хүлээн авахаас эхлэн шатааж устгах, гарсан хог хаягдлыг хууль, журмын дагуу зохицуулах хүртэлх бүхий л үе шатанд авч үзэв. Үүнд богино хугацааных боловч нөхөн сэргээх хугацаа шаардах нөлөөллүүд, тэдгээрийн эрчим, хамрах хүрээ, хугацаа нь үйл ажиллагааны удирдлага зохион байгуулалтын арга, хэрэглэж байгаа тоног төхөөрөмжийн сонголт зэрэгтэй ихээхэн хамааралтай байна. Төслийн үйл ажиллагааны явц дахь нөлөөлөл нь үйл ажиллагаа эрхлэгчдийн ажлын туршлага, дүрэм журмын хэрэгжилт зэргээс ихээхэн хамаарна.

3.3 Сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний зөвлөмж

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь төслийн үйл ажиллагаатай холбогдох хууль, дүрэм, журам, стандартын шаардлагыг хангаж ажиллахаас гадна химийн бодисын онцлог шинж чанар, хор аюул, хадгалалт, тээвэрлэлт, ашиглалт талаар ажиллагсад мэдлэг олгож, болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, осол эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, шаардлагатай тохиолдолд авах арга хэмжээний талаар дотоод дүрэм, журам боловсруулан мөрдөж ажиллах нь зүйтэй.

Хүснэгт 2 Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ

№	Төслийн гол сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арилгах арга хэмжээ
1.	Энгийн хог хаягдлаас үүдэлтэй орчны бохирдол үүсэх. Хог хаягдал ил задгай хаях, хог хаягдлын цэгт ариутгал халдваргүйтгэл хийхгүй байх, тогтмол хугацаанд зайлуулаагүйгээс элдэв шавж үржих, халдварт өвчний эх үүсгэвэр болох	<ul style="list-style-type: none"> - Зориулалтын тусгай цэг тохижуулах - Тогтсон хугацааны давтамжтай, тогтмол ачин зайлуулах - Хогийн цэгт байнга ариутгал халдваргүйжүүлэлт хийх - Зориулалтын бус газарт шатааж агаар орчин бохирдуулахгүй байх - Ил задгай хаяж орчныг бохирдуулахгүй байх - Эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах - Дахиврыг хэрэглэгч байгууллагад дахин боловсруулахаар шилжүүлэх
2.	Тээврийн хөдөлгөөн ихсэх, хөрс, ургамал талагдах	<ul style="list-style-type: none"> - Орчны хөрсийг тогтмол цэвэрлэх, нөхөн сэргээх, зүлэгжүүлэх, мод тарих, - Тогтоосон замыг засаж сайжруулах, тэмдэглэгээ хийх, явган хүний зорчих замыг хийж тохижуулж, асфальтаар хучих зэрэг арга хэмжээ авах
3.	Шатаах зуух, хог хаягдлын түр хадгалалтаас агаар ус, хөрс бохирдох	<ul style="list-style-type: none"> - Үйлдвэр агуулахын агааржуулалтын ажиллагааг байнга хянаж хэвийн ажиллагаатай байлгах, агааржуулалтын систем мембран шүүлтүүртэй байх, тогтмол хугацаанд сольдог байх. - Химийн бодисын сав баглааг хадгалах байрыг битүүмжлэл сайтай байлгах, харуул хамгаалалттай байлгах. - Хадгалах, тээвэрлэх, худалдаалах, ашиглах үеийн аюулгүй ажиллагааны заавар боловсруулан мөрдөж ажиллах - Агуулахыг хариуцсан мэргэжлийн хүн ажиллуулах - Сав баглаанд агуулагдаж байсан бодисын хор аюулын талаарх мэдээлэл, танилцуулах самбар тэмдэг тэмдэглэгээг агуулахад ил байршуулах - Гадаргын болон газрын доорх усанд алдахгүй байх
4.	Химийн бодист өртөх, хүн амьтанд хортой аюултай нөлөө үзүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Химийн ШУ, химийн бодисын талаар суралцсан мэргэжлийн хүн ажиллуулах - Бодисын хор аюул, нөлөөллийн талаарх мэдээ мэдээлэл өгөх сургалт байнга зохион байгуулах - Байгальд ил задгай хаяхгүй байх - Бодистой ажиллах үеийн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг өдөр бүр өгөх - Зааварчилгаа, дүрэм журмыг мөрдөн ажиллаж байгаа эсэхэд хяналт тавих - Болзошгүй осол эрсдэлээс ямагт урьдчилан сэргийлж анхаарал болгоомжтой ажиллах, эрсдэл тохиолдсон үед хэрэглэх хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хэрэглэл, гал унтраах багаж хэрэгслийг бэлэн байлгах.
5.	Химийн бодисоор бохирдсон хортой,	<ul style="list-style-type: none"> - Аюултай хог хаягдал үүсгэгчийн код авах - Хог хаягдлын тухай хуулийг мөрдөж ажиллах

№	Төслийн гол сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арилгах арга хэмжээ
	аюултай хог хаягдал гарах	<ul style="list-style-type: none"> - Химийн бодисын сав баглаа боодлыг худалдан авагч нараасаа тоо ширхгээр нь буцаан татан авч түр хадгалах. - Аюултай хог хаягдал цуглуулж түр хадгалах тусгай цэг, хадгалах агуулах бий болгож хяналттай байлгах - Химийн бодисоор бохирдсон материал, эд зүйл, хугацаа дууссан бодис урвалж зэрэг аюултай хог хаягдлыг ангилан хадгалах - Бохирдсон бүх зүйлийг тусгайлсан хогийн цэгт түр хадгалах - Аюултай хог хаягдлыг хуульд заасны дагуу хэмжээнээс хамааран 90 хоног хүртэл хадгалах - Эрх бүхий тусгай зөвшөөрөлтэй байгууллагатай эрх шилжүүлэх гэрээ хийх, дагалдах маягт бүртгэлийг хөтөлж бүртгэх - Эрх шилжүүлэхдээ дагалдах бичиг баримтыг бүрдүүлж ажиллах - Аюултай хог хаягдлын тайланг жил бүрийн 11 сард гаргаж харьяа дүүргийн Тохижилт, нийтийн аж ахуйн хэлтэст албан тоотоор хандан хүргүүлэх - Дээрх үйл ажиллагаануудын хууль эрх зүйн үндсийг доор тусгав. Үүнд: - Хог хаягдлын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/ - Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам /2018, 116-р тогтоол 1 дүгээр хавсралт/
6.	Химийн бодисын сав баглаа боодлын тээвэрлэлт, түүнтэй холбоотой аюул эрсдэл гарах /гэнэтийн осол аваар, техникийн бүрэн бус байдал, жолоочийн хариуцлагагүй байдал/	<ul style="list-style-type: none"> - Тус төлөвлөгөөнд “Асгаралд бага үед авах арга хэмжээ, саармагжуулах арга”, “Бодисын асгаралд их үед авах арга хэмжээ, саармагжуулах арга”-ыг тус тус нарийвчлан тусгаж өгөх, харьяа дүүргийн ОБГ-аар шинэчлэн хянуулж батлуулах. - Тогтоосон маршрутаас ангид тээвэр хийхийг хатуу хориглох - MNS 4978:2017 Аюултай ачаа. Ангилал. Тээвэрлэлтэд тавих ерөнхий шаардлагыг хангасан тээврийн хэрэглэлээр тээвэрлэлтийг хийх - Аюултай ачаа тээвэрлэх тусгай зөвшөөрөл авах - Дадлага туршлагатай тээврийн ангилалд нийцсэн жолоочийг химийн бодисын аюул эрсдэлээс сэргийлэх сургалтад хамруулсны дараа химийн бодисыг тээвэрлэх тээвэрт явуулах - Өөрсдөө тээвэр хийх боломжгүй тохиолдолд тусгай зөвшөөрөл бүхий тээвэрлэлтийн компаниар тээвэрлэлтийг гүйцэтгүүлэх.

“Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай” хуулийн холбогдох заалтууд, Монгол Улсын Шадар сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны 05 дугаар сарын 23-ны өдрийн 54/А/136/А/215 дугаар хамтарсан тушаалаар батлагдсан “Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам” байгаль орчны сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2003 оны 126/171 дугаар хамтарсан тушаалын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Химийн бодисын хаягдлыг байгаль орчинд халгүй цуглуулах, хадгалах, тээвэрлэх, устгах технологийн аргачилсан заавар”-тай танилцаж мөрдөн ажиллах шаардлагатай.

Мөн Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй, Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулахын Ерөнхий шаардлага MNS:6458:2014 стандарт зэргийг баримтлан ажиллах шаардлагатай.

ДӨРӨВ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

4.1 Зорилго

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутагт дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах,

урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилготой.

4.2 Зорилт

1. БОЕҮ-гээр дүгнэгдсэн байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээнүүдийг шат дараатай авч ажиллах
2. Нутгийн уугуул иргэдтэй нээлттэй харилцаж, байгаль орчинд халгүй нөхцөлийг бүрдүүлж хамтран ажиллах
3. Мэдээллийн ил тод байдлыг хангаж, нутгийн иргэд болон засаг захиргааны нэгжүүдтэй нягт уялдаатай ажиллах зорилтуудыг тавьж ажиллана.

4.3 Хамрах хүрээ:

Манай төслийн хувьд хамрах хүрээгээ өөрийн төсөл хэрэгжих газар талбайд төдийгүй, харьяа нутаг дэвсгэрийн ус, хөрс, ан амьтан хамгаалах, үргэж зайлахаас сэргийлэн ажиллахаар төлөвлөж байна.

Хүснэгт 3 2025 оны төлөвлөсөн БОМТ-ний нэгтгэл мөнгөн дүн

Д/д	Бүрэлдэхүүн хэсгүүд	2026 он
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	800.0
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө /ногоон байгууламжийн төлөвлөгөө/	1,200.0
3	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	850.0
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	5,700.0
8	Удирдлага зохион байгуулалт оролцогч талуудад тайлагнах	--
9	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	600.0
Нийт		9,150.0

4.4 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 4 Сөрөг нөлөөлөл бууруулах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал /мян.төг/	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, /мян.төг/	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	9
1. Агаар орчин								
1	Үйлдвэр, агуулахын орчинд төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын бохирдол үүсгэх	Орчны болон ажлын байрын агаарын бохирдлын байдалд жилд 2 удаа шинжилгээ хийлгэх /2 цэгт/	Агуулах, агуулахын гадаад орчин	удаа	-	2 цэгт 2 удаа	ОХШХ	Агаарын тухай хууль, Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль
2	Хөрсний элэгдлээс үүсэх тоосжилт, машин техникийн утаа	Орчны тоосжилт үүсгэхгүй байхад анхаарч, ил гарсан элэгдэлд орсон хөрсийг зүлэгжүүлэх	Үйлдвэрийн эзэмшил газарт	удаа	-	2 цэгт 2 удаа	ОХШХ	
2. Дуу чимээ								
3	Ашиглагдаж буй машин, тоног төхөөрөмжөөс үүссэн дуу чимээ орчны шуугианы түвшнийг нэмэгдүүлнэ.	Машин тоног төхөөрөмжийг дуу шуугиан хамгийн бага тарах нөхцөлтэйгөөр байршуулан ашиглах	Агуулах байранд	---*	---*	---*	ОХШХ	MNS 5002:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага MNS ISO 226:2003 дуу чимээ – хэвийн норм-түвшний хэмжээ
4		Ажиллагсдыг дуу шуугианаас хамгаалах хэрэгслээр хангаж хэрэгжүүлэх	Ажиллагсад	удаа	---*	---*	ОХШХ	
5		Дуу шуугианы хэмжилт (1 цэгт дууны түвшин хэмжигч NL-04 багажаар) хийх. /Байгаль орчин хэмжил зүйн төв лаборатори/	Агуулахын байранд, хашаанд	удаа	---*	---*	ОХШХ	

3. Усны нөөц, чанар								
6	Төслийн явцад газрын гадарга, гүний ус бохирдуулах шууд бус нөлөөлөлтэй	Ус бохирдуулсны төлбөр төлөх	Төслийн хүрээнд	төг	500	1	500	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Усны тухай хууль
4. Хөрс, ургамлын бүрхэвч								
7	Ахуйн бохирдол үүсэх	Үйлдвэрийн байрны гадна хогийн савны сайжруулалт хийх, ангилан ялгалттай болох	Өөрийн эзэмшил талбайн хогийн цэгт	удаа	500	1	300	MNS 3307:1991, MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга,
8		Хатуу хог хаягдлыг тодорхой хугацаанд хог хаягдлын нэгдсэн цэгт зайлуулах гэрээ байгуулсан байх	Төслийн хүрээнд	---*	---*	---*	---*	
9	Химийн бодис үлдэгдэлтэй сав баглаа боодол, ажиллагсдын хайнга үйл ажиллагааны улмаас орчны хөрсөнд бохирдол үүсэх;	Гадна талбайд цэвэрлэгээ, арчилгааг тогтмол хийж байх.	Агуулах, төслийн хүрээнд	---*	---*	---*	---*	
10	Холбогдох дүрэм журмын хэрэгжилт хангагдахгүй байх хүн байгальд сөрөг нөлөөлөл үүсэх	Аюултай хог хаягдлын тайлан гаргаж, холбогдох төр захиргааны байгууллагад цаг хугацаанд нь тайлагнах	Төслийн хүрээнд	---*	---*	---*	---*	
Тухайн жилийн дүн							800.0	

4.5 Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ

Хүснэгт 5 Нөхөн сэргээлтийн үед хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян/төг	Нийт зардал, мян/төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Нөхөн сэргээлт	“Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн”-ний хүрээнд харьяа хороо, дүүрэгтэй хамтран төлөвлөлттэйгөөр мод тарих, арчлан ургуулах	удаа	80	15.0	1,200.0	4 болон 10 дугаар сард	<i>MNS 5914-2008- Байгаль орчин. Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Нэр томьёо, тодорхойлолт. MNS 5918:2008 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн шаардлага</i>
2		Орчны ногоон байгууламжтай талбайд цэвэрлэгээ хийх, зүлэгжүүлэх, тохижилтыг сайжруулалт хийх	-	-	-	-	хавар	
Тухайн жилийн дүн						1,200.0		

4.6 Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ

Тухайн төсөл хэрэгжих газар нь Төв аймгийн Сэргэлэн сумын нутаг дэвсгэрт байрлах ба төслийн чиглэл, хүчин чадал, үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хүн амыг нүүлгэх шаардлагагүй юм.

4.7 Түүх соёлын дурсгалыг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн үйл ажиллагаа явуулж буй тус газар нь суурин бүсэд байрладаг. Тухайн талбайд түүх соёлын дурсгалт зүйл илрээгүй бөгөөд төслийн хэрэгжилтийн үед түүх соёлын дурсгалт зүйл илэрсэн тохиолдолд харьяалах орон нутгийн байгаль орчны газар, соёлын өв хариуцан ажиллаж буй ажилтан албан байгууллагад хандан мэдэгдэх үүрэг хүлээнэ.

4.8 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ

Төсөл хэрэгжүүлэгч “Огоот” ХХК нь “Аюултай хог хаягдал устгах үйлдвэр” төслөөс үүсэж буй хог хаягдлаас байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бага хэмжээнд байлгах аргаар төлөвлөх нь зүйтэй бөгөөд хөрсийг бохирдуулахгүйн тулд хог хаягдлыг түр хадгалах цэгт ангилан битүүмжлэлтэй саванд байршуулах, энэ талаар зохих мэдлэгийг ажиллагсад өгч ажиллах нь зүйтэй юм.

4.9 Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний дагуу авах арга хэмжээ

Хүснэгт 6 Осол эрсдэлийн арга хэмжээ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн	Нийт зардал, /мян.төг/	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7
1	Болзошгүй осол, саатал, техник технологийн болон шугам сүлжээний гэмтэл, галын гэнэтийн аюул үүсэх. Байгалийн гамшиг, түүнээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ. Химийн бодисоос үүсэх осол эрсдэл	Техник, технологийн аюулгүй байдлыг тогтмол шалгах, хянах	Барилга байгууламж техник тоног төхөөрөмжид	--*--	--*--	ҮАзардалд	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй тухай” хууль
2		Галын болон байгалийн аюул гамшгаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар сургалт, зохион байгуулах	Бүх ажилчдад	--*--	--*--	ҮАзардалд	
3		Ажилчдад химийн бодистой сав баглаа боодолтой ажиллах, аюул ослын үед авах арга хэмжээний сургалт зохион байгуулах	Бүх ажилчдад	Жил бүр	350.0	350.0	
4		Осол эрсдэл үүссэн үед устгах арга хэмжээний төлөвлөгөөтэй байх	Төслийн хүрээнд	Жил бүр	--*--	ҮАзардалд	
5		Ажилчдыг ажлын хувцас, хамгаалалтын тусгай хэрэгслээр (хөвөн даавуун материалаар хийсэн хувцас, резин хормогч, резин гутал, резин бээлий, хамгаалалтын нүдний шил, маск) хангах	Төслийн хүрээнд	Жил бүр	500	500	
6		“Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй тухай” хуулийн 31,2-т “Шинээр ажлын байр бий болгох болон ажлын байрны үйлдвэрлэл, үйлчилгээний чиглэл өөрчлөгдөх бүрд, химийн хорт болон аюултай бодис агуулсан түүхий эд, материал ашиглаж үйл ажиллагаа явуулж байгаа бол жилд нэгээс доошгүй удаа ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг хийлгэнэ” гэсэн заалтын дагуу хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлж байх.	Төслийн хүрээнд	Жил бүр	--*--	ҮАзардалд	
Тухайн жилийн дүн						850.0	

4.10 Хог хаягдалд авах арга хэмжээ

Хүснэгт 7 Хог хаягдлын арга хэмжээ

№	Хог хаягдлын ангилал /Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл/	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, /мян.төг/	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, /мян.төг/	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Энгийн хатуу хог хаягдлыг тогтмол зайлуулаагүйгээс орчин бохирдох	Энгийн хатуу хог хаягдлыг ялгах, дахин боловсруулалтад оруулахад зориулж ангилан ялгах, гэрээний дагуу ачуулах	Төслийн хүрээнд	удаа	100	10	1000	Хог хаягдлын тухай хууль болон холбогдох журам, заалтууд
2	Аюултай хог хаягдлын хуримтлал үүсэх, ахуйн хог хаягдалтай холилдох	Химийн бодис, шингэн хог хаягдал асгарсан тохиолдолд тухай бүрд нь арилгаж байх материалыг /элс, хаягдал зориулалтын шингээгч даавуу гэх мэт/ нөөцлөн бэлдэх	Төслийн хүрээнд	удаа	500	1	500.0	Хог хаягдлын тухай хууль болон холбогдох журам, заалтууд,
3		Аюултай хог хаягдал хадгалах түр цэг байгуулах	Төслийн хүрээнд	удаа	--*--	Тухай бүр	--*--	
4		Аюултай хог хаягдлыг мэргэжлийн байгууллагад хүлээлгэн өгөх, аюултай хог хаягдал боловсруулах тусгай зөвшөөрөл бүхий байгууллагад хүлээлгэн өгөх	Төслийн хүрээнд	кг	2.6	1000	2,600.0	
5	Хийн /угаа/ хаягдал гарч агаар орчин бохирдож болзошгүй.	Агаар орчны хяналтыг байнга хийх	Төслийн хүрээнд	Тухай бүр	800	1	1600	
Тухайн жилийн дүн							5,700.0	

4.11 Удирдлага зохион байгуулалт

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, /мян.төг/	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1	Дүүрэг, хорооны иргэд нийт	Уулзалт, санал асуулга	БОМТ-ний хэрэгжилт болон Хяналт, шинжилгээний гүйцэтгэлийн тайлан	Жил бүрийн 11-р сарын 10-ны дотор	--	Байгаль орчны менежер	--
2	БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ-т	Цаасан тайлангаар /цахим тайлан/	БОМТ болон Хяналт, шинжилгээний гүйцэтгэлийн тайлан	Жил бүрийн 11-15-ны дотор	--	Байгаль орчны менежер	--
3	2 жил тутам байгаль орчны аудит хийлгэх	Цаасан тайлан	Төслийн хүрээнд	1	--	--*--	--*--
Тухайн жилийн дүн					--		

4.12 БОМТ-г хэрэгжилтийн нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, /мян.төг/	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1	Сумын засаг даргад	Албан бичиг, цаасан тайлангийн хамт	БОМТ-ний биелэлтийн тайлан	Тайлант жилийн 10-р сарын 25	--	Байгаль орчны асуудал хариуцсан ажилтан	-
2	Аймгийн байгаль орчны газарт	Албан бичиг, цаасан тайлангийн хамт	БОМТ-ний биелэлтийн тайлан	Тайлант жилийн 11-р сарын 10-ны дотор	--	Байгаль орчны асуудал хариуцсан ажилтан	НБОГ-т
3	БОУАӨЯ-ны ХБОБНУГ-т	Цахим тайлан	БОМТ-ний биелэлтийн тайлан	Тайлант жилийн 12 дугаар сар	--	Байгаль орчны асуудал хариуцсан ажилтан	БОАЖЯ-д цахимаар
	Нийт				-		

4.13 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, түүний үр дүнг тайлагнах, хэлэлцүүлэх төлөвлөгөө

Хүснэгт 8 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналт цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, /мян.төг/	Нийт зардал, төг /мян.төг/	Тайлбар	Баримтлах арга, аргачлал, стандарт, шаардлагууд
1	2	3	4	5	6	7	8	
Агаарын чанар								
1	Агаарын бохирдлын шинжилгээ хийлгэж байх	Агуулахын байранд 2 цэг сонгох	Жилд 2 удаа.	Жилд 4 удаа*5жил=20удаа	50	200	Нийт 2 цэгээс	MNS 4585-2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага,
Усны чанар								
2	Унд ахуйн усны хяналтын шинжилгээ	Унд ахуйн уснаас улиралд 1 удаа	Жилд 2 удаа.	Жилд 4 удаа*5жил=20удаа	50	200	Ундны уснаас дээжлэх	MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага
Хөрсний бохирдол								
3	Хөрсний төлөв байдал, бохирдол:	Төслийн хашаан дахь талбайгаас 2 цэг сонгох	Жилд 2 удаа.	Жилд 2*2 удаа*5жил=20удаа	50	200	2 цэгт, 2 дээж	MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага
Тухайн жилийн дүн						600.0		